

אוניברסיטת בר-אילן

הקשר בין סגנון הורות של אמהות, איכות התקשורת המילולית-
רגשית שלהן ויכולת ההבנה הרגשית של ילדיהן בגילאי גן, כפי
שבאה לידי ביטוי בהבעה מילולית ובהבנה של מבעי פנים
מאורים

מיכל לויבצקי

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

תשע"ו

רמת גן

תקציר

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לבחון האם קיים קשר בין סגנון הורות סמכותני של האם לבין: א. איכות התקשורת המילולית-רגשית של האם עם ילדה. ב. יכולת ההבנה הרגשית של הילדים בגיל הגן, כפי שבאה לידי ביטוי בשיום רגשות והבנתם בעקבות איורים וסיפורים קצרים, וציור מבעי פנים רגשיים.

במחקר השתתפו 79 זוגות אם-ילד ממרכז הארץ, ונעשה שימוש בסולמות הערכת תיווך אימהי, לצורך הערכת התנהגויות רגשיות ותקשורתיות באינטראקציית אם-ילד. כמו כן מולאו שאלוני סגנון הורות ע"י האמהות. יכולותיהם הרגשיות של הילדים הוערכו באמצעות זיהוי, הבנה והבעה של הבעות פנים פשוטות ודו משמעיות באמצעות מטלות שכללו זיהוי חופשי וזיהוי כפוי של הבעות פנים מצוירות, אמירת הרגש, הצבעה על פרצוף מצויר וציורו של מבע פרצוף, כפי שאלו מובנים מתוך סיפור קצר. יכולת הוויסות העצמי של הילדים נבחנה גם היא באמצעות מטלה שבוחנת ויסות באופן מוטורי.

השערת המחקר הראשונה עסקה במימד המילולי רגשי בתקשורת אם-ילד. שוער כי ככל שמידת הסמכותנות של האם גבוהה יותר, כך רמת התקשורת המילולית-רגשית שלה עם ילדה נמוכה יותר. השערה זו, שנוסחה בעקבות ממצאי ספרות קודמים שתמכו בקשר זה, אוששה חלקית. נמצא שסגנון ההורות הסמכותני של האם קשור למתן תחושת היכולת באינטראקציה האם עם ילדה. עם זאת, לא נמצא קשר מובהק בין סגנון ההורות הסמכותני של אמהות לבין מדדי תקשורת נוספים (משמעות מילולית ורגשית, אורך שרשראות תקשורת, אפקט מבוגר ואפקט כללי).

השערת המחקר השנייה בחנה אם ילדים לאמהות בעלות רמה גבוהה של סגנון הורות סמכותני, ימצאו כבעלי הישגים נמוכים בזיהוי מבעי פנים מאוירים, הבנה והבעת רגשות בעקבות סיפורים. גם השערה זו אוששה באופן חלקי. נמצא כי מידת סמכותנות גבוהה יותר של האם מקושרת עם הישגים נמוכים יותר של ילדה ביכולות זיהוי והבנה של רגשות באמצעות הצבעה על מבעי פנים מאוירים. קשרים דומים לא נמצאו עם הישגי הילדים במטלת שיום הרגש שמעוררת דמות מסיפור ובמטלת ציור הבעות פנים. כמו כן, ממצאי המחקר הנוכחי מעידים כי היכולת הניהולית של הילד כפי שנמדדה ע"י מבחן HTKS, (הבוחנת את מידת הוויסות העצמי), מתווכת את הקשר בין מידת סמכותנות האם לבין הישגי הילדים בזיהוי ובהבנת הרגשות.

המחקר הנוכחי הינו בבחינת מחקר חלוץ הבודק את הקשר בין סגנון הורות למאפיינים רגשיים באינטראקציה האם עם ילדה, ולמדידה ישירה של יכולת הילד לזהות, להבין ולהביע רגשות באמצעות ציור של מבעי פנים רגשיים. ממצאי המחקר הנוכחי מחזקים את הקשר בין סגנון ההורות ויכולת הויסות של הילד, שהיא גורם מרכזי המסביר את יכולתו הרגשית. יחד עם זאת, ידוע שהתפתחות הבנת רגשות אצל ילדים קשורה להתפתחותם הקוגניטיבית והלשונית ולכן כדאי להמשיך ולבחון את ההתפתחות הרגשית והקוגניטיבית לשונית של ילדים בגיל הרך ולקשרן לסגנון ההורות הסמכותני במחקר נוסף, שבו יותאמו מטלות הזיהוי, השיום ויכולת ההבעה של רגשות לשכבות הגיל השונות של אוכלוסיית המדגם.